

POSTANOWIENIE

Dnia 30 czerwca 2020 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Anna Owczarek (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Roman Trzaskowski

SSN Katarzyna Tyczka-Rote

w sprawie z powództwa C. W., B. W., A. G.
przeciwko E. S.A. w G., M. sp. z o.o. w W.
z udziałem interwenienta ubocznego (...) Towarzystwa Ubezpieczeń E. S.A. w S.
o zapłatę,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym
w Izbie Cywilnej w dniu 30 czerwca 2020 r.,
zażalenia powodów C. W. i A. G.
na postanowienie Sądu Apelacyjnego w (...)
z dnia 3 grudnia 2019 r., sygn. akt I ACa (...),

uchyla zaskarżone postanowienie.

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 19 stycznia 2018 r. Sąd Apelacyjny w (...), w sprawie z powództwa C. W., B. W. i A. G. przeciwko E. S.A. w G. i M. sp. z o.o. w W. przy udziale interwenienta ubocznego (...) Towarzystwa Ubezpieczeń E. S.A. w S. o zapłatę, oddalił apelację powodów od wyroku Sądu Okręgowego w W. z dnia 31 maja 2017 r.

Powodowie złożyli skargę kasacyjną, w której zawarli wniosek o zwolnienie ich od kosztów sądowych. Postanowieniem z dnia 10 lipca 2018 r. Sąd Apelacyjny - wskazując, że dotyczy ono postępowania wywołanego wniesieniem skargi kasacyjnej - zwolnił B. W. od kosztów sądowych w całości, a C. W. i A. G. w części

ponad kwotę po 5 000 zł, nie wydał rozstrzygnięcia o oddaleniu wniosku w pozostałym zakresie.

Powodowie C. W. i A. G. pismem procesowym z dnia 23 lipca 2018 r. cofnęli skargę kasacyjną w części zaskarżającej wyrok Sądu Apelacyjnego w (...) dotyczący oddalenia apelacji ponad kwotę po 100 000 zł na rzecz każdego z nich. Pismo powyższe nie zawierało podpisu pełnomocnika powodów. Postanowieniem z dnia 17 września 2018 r. Sąd Apelacyjny umorzył postępowanie kasacyjne w zakresie dotyczącym skargi kasacyjnej C. W. i A. G. co do kwot po 100 000 zł i odrzucił skargę kasacyjną w pozostałym zakresie wobec nieuiszczenia opłaty sądowej. Powodowie C. W. i A. G. wnieśli zażalenie na powyższe postanowienie w całości, z wnioskiem o dokonanie oceny zasadności postanowienia z dnia 10 lipca 2018 r. w zakresie odmawiającym zwolnienia od kosztów sądowych. Sąd Najwyższy postanowieniem z dnia 31 stycznia 2019 r. uchylił postanowienie z dnia 17 września 2018 r. w całości, wskazując na brak formalny pisma procesowego z dnia 23 lipca 2018 r. Po zwrocie akt Przewodniczący podjął czynności w postępowaniu naprawczym wzywając pełnomocnika powodów do podpisania pisma z dnia 23 lipca 2018 r., następnie wobec nieuzupełnienia braku formalnego zarządził jego zwrot. Przewodniczący wezwał ponadto pełnomocnika powodów do uiszczenia opłat od skargi kasacyjnej w wysokości po 5 000 zł.

Kolejnym postanowieniem z dnia 3 grudnia 2019 r. Sąd Apelacyjny w (...) odrzucił skargę kasacyjną powodów C. W. i A. G. wobec nieuiszczenia opłaty sądowej.

Powodowie wnieśli zażalenie na powyższe postanowienie do Sądu Najwyższego (art. 394¹ § 1 k.p.c.), zarzucając naruszenie przepisów postępowania, tj. art. 398⁶ § 2 k.p.c. w zw. z art. 101 ust. 1 i 2 oraz art. 102 ust. 1 u.k.s.s.c. w zw. z art. 233 §1 k.p.c. poprzez błędne i dowolne uznanie, że sytuacja materialna skarżących nie uzasadnia zwolnienia ich od kosztów sądowych w całości. Jednocześnie wnieśli o rozszerzenie, w trybie art. 380 w zw. z art. 398²¹ k.p.c., zakresu rozpoznania o postanowienie Sądu Apelacyjnego w (...) z dnia 10 lipca 2018 r. w przedmiocie odmowy zwolnienia ich od kosztów sądowych, obejmujących opłatę od skargi kasacyjnej ponad 5 000 zł.

Sąd Najwyższy zważył:

Uzasadnienie postanowienia Sądu Apelacyjnego w (...) z dnia 3 grudnia 2019 r. jest sprzeczne wewnętrznie. Z jednej strony wskazuje bowiem, że termin tygodniowy do uzupełnienia braku fiskalnego skargi kasacyjnej biegnie od dnia doręczenia odpisu postanowienia o odmowie zwolnienia od kosztów sądowych w całości lub w części, a sąd nie ma obowiązku wzywania pełnomocnika strony do uiszczenia opłaty sądowej w wysokości stałej lub stosunkowej obliczonej od wskazanej przez stronę wartości przedmiotu sporu (zaskarżenia) wówczas, gdy wniosek o zwolnienie od kosztów sądowych złożony przed upływem terminu do uiszczenia pisma został oddalony (art. 112 ust. 3 ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych). Sąd podkreślił, że postanowienie z dnia 10 lipca 2018 r. „ujawniało intencję sądu, by powodowie ponieśli koszty wywołane wniesieniem skargi kasacyjnej w wysokości nieprzekraczającej 5 000 zł”. Z akt sprawy wynika, że odpis wskazanego orzeczenia został doręczony pełnomocnikowi powodów w dniu 16 lipca 2018 r. Z drugiej – podniósł w uzasadnieniu, że pełnomocnik został wezwany do uzupełnienia braku opłaty, a termin tygodniowy biegł od doręczenia wezwania, tj. 21 października 2019 r. i upłynął w dniu 28 października 2019 r.

Istota problemu dotyczy zatem kwestii, czy i kiedy rozpoczął bieg termin do uzupełnienia braku fiskalnego obejmującego opłatę sądową od skargi kasacyjnej w zakresie nieobjętym zwolnieniem skarżących powodów od kosztów sądowych. Co do zasady odwołać się należy do, mającej moc zasady prawnej, uchwały Sądu Najwyższego z dnia 16 marca 2017 r., III CZP 82/16 (OSNC 2017, nr 7-8, poz. 75), w myśl której w razie wniesienia przez stronę zastępowaną przez radcę prawnego (adwokata, rzecznika patentowego) skargi kasacyjnej, od której - stosownie do wskazanej wartości przedmiotu zaskarżenia - pobiera się opłatę stałą lub stosunkową, sąd drugiej instancji, po doręczeniu postanowienia oddalającego w całości lub w części wniosek o zwolnienie skarżącego od kosztów sądowych oraz bezskutecznym upływie terminu przewidzianego w art. 112 ust. 3 ustawy z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych, odrzuca skargę kasacyjną na podstawie art. 398⁶ § 2 k.p.c. Stwierdzić jednak należy, że w przedmiotowej sprawie termin ten nie rozpoczął biegu, bowiem w postanowieniu z dnia 10 lipca 2018 r. nie zamieszczono rozstrzygnięcia o oddaleniu wniosku o zwolnienie od kosztów sądowych w dalszej części. Jakkolwiek

„intencja sądu”, aby powodowie ponieśli koszty sądowe powyżej 5 000 zł, rzeczywiście była czytelna, zwłaszcza dla profesjonalnych pełnomocników procesowych, to nie mogła zastąpić nieistniejącego orzeczenia. Zdarzeniem aktualizującym obowiązek fiskalny jest bowiem prawomocne postanowienie odmawiające zwolnienia od kosztów sądowych w całości lub w części. Dalsza czynność przewodniczącego, polegająca na wezwaniu do uiszczenia opłaty, wobec nie rozpoznanego w całości wniosku powodów, była bezprzedmiotowa i bezskuteczna. Konsekwentnie postanowienie o odrzuceniu nieopłaconej skargi kasacyjnej powodów, jako przedwczesne, nie może się ostać.

Z tych względów Sąd Najwyższy na podstawie art. 398¹⁵ w związku z art. 394¹ § 3 k.p.c. uchylił zaskarżone postanowienie.

Ubocznie wskazać należy, że postawa pełnomocnika powodów jednoznacznie wskazuje na zamiar wydłużania postępowania, wywołanego złożeniem skargi kasacyjnej. Działanie takie stanowi czynienie z uprawnienia przewidzianego w przepisach postępowania użytku niezgodnego z celem, dla którego je ustanowiono, a tym samym nadużycie prawa procesowego (art. 4¹ k.p.c.), które może skutkować zastosowaniem sankcji procesowych przewidzianych w art. 226² k.p.c.